

ارتباط شبکه‌های اجتماعی مجازی بانظم و امنیت اجتماعی

محمد سهرابی^۱

بهزاد پورنقدی^۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۱۲/۲۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۱۱/۱۸

چکیده

این پژوهش باهدف بررسی رابطه شبکه‌های اجتماعی مجازی بانظم و امنیت اجتماعی انجام شده است. سؤال اصلی پژوهش به این صورت است که شبکه‌های اجتماعی مجازی چه نقشی در نظم و امنیت اجتماعی دارند؟ و فرضیه پژوهش نیز؛ به نظر می‌رسد شبکه‌های اجتماعی مجازی رابطه معنی‌داری بانظم و امنیت اجتماعی دارند. این پژوهش به صورت پیمایشی انجام شده است. جامعه آماری از بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج ۲۰۰ نفر، از کاربران اینترنت و فضای سایبری، در سال ۱۳۹۴ انتخاب و از آنان درخواست شده که پرسشنامه محقق ساخته را تکمیل نمایند. یافته‌های پژوهش نشان داد بین متغیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بانظم و امنیت اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج رابطه معنی‌داری وجود دارد. با توجه به هزینه‌های بسیار بالای فیلترینگ در کشور و شکسته شدن سد دسترسی آن توسط ۸۰٪ از کاربران، فرهنگ‌سازی در خصوص کاربری اینترنت و اخلاق مجازی و مخاطرات سایبر، می‌تواند نتیجه‌ای مطلوب‌تر از فیلترینگ داشته باشد.

واژگان کلیدی: شبکه‌های اجتماعی مجازی، نظم، امنیت، امنیت اجتماعی، اینترنت

۱. دانشیار دانشگاه علوم انتظامی امین و عضو هیئت‌علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، نویسنده مسول
۲. استادیار دانشگاه و عضو دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج. (behzad_pournaghi@yahoo.com)

بیان مسئله

دنیای امروز جامعه‌ای اطلاعات محور است که در واقع اصلی‌ترین عنصر آن «اطلاعات» است. پیشرفت سریع فناوری اطلاعات و انتقال تجربیات بشری از حوزه سخت‌افزار منجر به تشکیل دنیای جدیدی به نام فضای مجازی یا فضای سایبری^۱ شده است. جوامع مختلف تحت تأثیر تحولات بسیار عظیم علمی-تکنولوژیک به سمت جامعه اطلاعاتی یا جامعه شبکه‌ای در حال حرکت هستند. جامعه شبکه‌ای، جامعه‌ای می‌باشد که ساختار آن متأثر از فناوری است. در جامعه شبکه‌ای، جوامع با چالش‌هایی چون نابرابری اجتماعی، هویت‌های جدید، تمایز پذیری و شالوده شکنی نهادهایی نظیر دولت و فرصت‌هایی چون نقش اینترنت و شبکه‌های اجتماعی در پژوهش، خلاقیت، تعامل و هم‌زیستی جهانی، شکل‌گیری هویت سیال و غیره روبه‌رو شده‌اند (تأملی بر فیلترینگ، ۱۳۸۶: ۱۵۸).

به نظر می‌رسد به علت وجود این چالش‌ها، انسجام اجتماعی و هویتی در جامعه اطلاعاتی و به‌خصوص در کشورهای در حال توسعه متزلزل شده است. فرایند جهانی‌شدن با گسترش قلمرو روابط زندگی اجتماعی دنیای اجتماعی افراد را بسیار بزرگ‌تر می‌کند و احساس کنترل ناپذیر شدن چنین دنیایی را در آن‌ها به وجود می‌آورد.

شبکه‌های اجتماعی مجازی به لحاظ عمومیت یافتن در میان کاربران و با گستره وسیع جغرافیایی در درون مرزهای ملی، تبدیل‌شدن به یک ارتباط خصوصی و شخصی و فارغ بودن از هر نوع کنترل از سوی مراجع قدرت، به‌وسیله‌ای بی‌بدیل در عرصه ارتباطات تبدیل‌شده‌اند و زمینه‌های تأثیرگذاری خارج از کنترل دولت‌ها و نهادهای قدرت را در جوامع به وجود آورده‌اند (معمار و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۵۵).

عامل بنیادین در شکل‌گیری هویت‌های اجتماعی، تعاملات انسانی است. درواقع فرد هنگامی که به تعامل با فردی دیگر می‌پردازد؛ هویت خویش را به‌عنوان یک عضو جامعه پیدا می‌کند. هویت در بستر تعاملات اجتماعی تعریف می‌شود. ظهور فناوری‌های نوین ارتباطی، دگرگونی بنیادین را در تعاملات و ارتباطات انسانی ایجاد کرده است. «کاستلز»^۲ معتقد است از آنجاکه انتقال و جریان فرهنگ از طریق ارتباطات صورت می‌گیرد، حوزه فرهنگ که نظام‌هایی از عقاید و رفتارها را شامل می‌شود، با ظهور فناوری جدید دستخوش دگرگونی‌های بنیادین می‌گردد (کاستلز، ۱۳۸۵: ۱۲۷).

1. Cyber Space
2. Castells

اهمیت و ضرورت پژوهش

ورود فناوری‌های ارتباطی، دگرگونی بنیادینی را در ساختار مناسبات و ارتباطات انسانی ایجاد کرده است. پیامد این امر شکل‌گیری نوع جدیدی از تعاملات انسانی است که ضمن تمایز از الگوهای ارتباطی مرسوم در رسانه‌های ارتباط جمعی، عملاً فرصت‌های نوینی را در جهت تجلی خود و هویت، به وجود آورده است.

در همین ارتباط «بل»^۱ معتقد است جهان مجازی و امکان برقراری ارتباطات هم‌زمان و بی‌شمار، منشأ ظهور فرهنگ‌های آنی و به دنبال آن ظهور هویت‌های سطحی و مجازی شده است که در دوره محدودی شکل می‌گیرد و با ظهور هویت‌های جدید به سرعت از بین می‌روند. مفهوم بحران هویت ناشی از شرایط جدید فضای دوجوهانی شده کنونی است که به‌عنوان یک متغیر تأثیرگذار در نظم و امنیت اجتماعی مطرح می‌شود. از مهم‌ترین عوامل بروز بحران هویت در جوامع فعلی، گسترش صنعت ارتباطات و به‌ویژه فضای سایبری و شبکه‌های اجتماعی مجازی است. اینترنت و شبکه‌های اجتماعی که آزادترین محیطی است که بشر تا به امروز با آن مواجه بوده، منابع هویت‌ساز سنتی و معمول در جوامع را تضعیف و کارکرد آن‌ها را با دشواری روبه‌رو کرده است. این بحران فقط به کشورهای جهان سوم و در حال توسعه محدود نبوده و نخواهد بود؛ به‌طوری‌که در جهان امروز هیچ جامعه‌ای نمی‌تواند ادعا کند که از تأثیرات ناشی از این بحران در امان خواهد بود (صبوری خسروشاهی و آذرگون، ۱۳۹۲: ۲۸).

استفاده از فناوری‌های نوین ارتباطی و رایانه‌ای دارای مزایای بی‌شماری است و علوم رایانه و فناوری اطلاعات، مسائل و مشکلات اخلاقی خاص خود را به همراه آورده است که جامعه و افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

هدف از انجام پژوهش حاضر، کشف و بررسی نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی در نظم و امنیت کاربران (امنیت اخلاقی)، در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج می‌باشد. در سال‌های اخیر با گسترش استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در بین جوانان و دانشجویان، شاهد پیدایش فرصت‌ها و تهدیدهای جدیدی در این عرصه هستیم. یکی از حوزه‌های مورد تأثیر از فضای مجازی، نظم و امنیت عمومی و اجتماعی است که با توجه به ضرورت و اهمیت آن، پژوهش حاضر به مطالعه رابطه بین کارکردهای شبکه‌های اجتماعی مجازی با نظم و امنیت عمومی در جامعه می‌پردازد؛ بنابراین با توجه به دغدغه پژوهشگران در خصوص توسعه رسانه، فناوری اطلاعات، اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی در جوامع و آسیب‌های این فناوری بر

1. Beall

هویت کاربران و نظم و امنیت اجتماعی، به بررسی نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی در نظم و امنیت اجتماعی پرداخته شده است.

هدف، سؤال و فرضیه پژوهش

هدف اصلی: بررسی رابطه شبکه‌های اجتماعی مجازی بانظم و امنیت اجتماعی.

هدف فرعی: بررسی کارایی ایجاد دسترسی محدود به شبکه اجتماعی مجازی.

سؤال اصلی: شبکه‌های اجتماعی مجازی چه نقشی در نظم و امنیت اجتماعی دارند؟

سؤال فرعی: آیا ایجاد دسترسی محدود به شبکه اجتماعی مجازی از کارایی لازم برخوردار است؟

فرضیه اصلی: به نظر می‌رسد شبکه‌های اجتماعی مجازی دارای رابطه معنی‌داری بانظم و امنیت اجتماعی هستند.

فرضیه فرعی: ایجاد دسترسی محدود ازجمله فیلترینگ نمی‌تواند از کارایی لازم در برابر تهدیدها و آسیب‌های شبکه‌های اجتماعی مجازی برخوردار باشد.

مفاهیم و مبانی نظری پژوهش

فناوری اطلاعات: فناوری اطلاعات که از تلاقی الکترونیک، پردازش داده‌ها، ارتباطات و مخابرات حاصل شده است، باعث از میان رفتن فاصله‌ها و در کنار هم قرار گرفتن رایانه‌ها و کاربران و هم‌چنین مکانیزه شدن سیستم‌های ارتباطی و افزایش ظرفیت‌های انتقال داده، شده است. این امر، تمرکززدایی و ایجاد اَبَر شاهراه اطلاعاتی و افزایش سرعت و کیفیت تصمیم‌گیری، مدیریت کارآمد را فراهم ساخته است و به‌کارگیری آن در ساختارهای کنترلی کلان‌شهرها تغییرات اساسی را در کلیه زمینه‌ها دربر خواهد داشت. در جهان امروز، فناوری اطلاعات امکان سودمندی و کارآمدی اطلاعات را ممکن ساخته است (کارن، ۱۳۸۵: ۱۸).

چنین تحولاتی موجب گردیده تا محیط امنیتی و انتظامی اغلب کشورهای جهان به‌صورت مؤثری تحت تأثیر دو مفهوم جهانی‌شدن و مجازی شدن جرائم قرار گیرند؛ بنابراین می‌توان گفت که با ظهور فناوری‌های نوین اطلاعاتی، انسان و جامعه امروز با چندین جهان مجزا و درعین حال مرتبط که تحت عناوینی چون جهان واقعی، جهان مجازی، جهان‌وطنی و وطن جهانی از آن‌ها یاد می‌شود روبه‌رو است (اوسوالد و بیکر، ۲۰۱۰: ۸۷۳).^۱

شبکه‌های اجتماعی مجازی: اصطلاح شبکه‌های اجتماعی را برای نخستین بار چی‌ای بارنز^۲ در

1.Oswald & Baker
2.J.A.Barnes

سال ۱۹۵۴ مطرح کرد و از آن پس به سرعت به شیوه‌ای کلیدی در پژوهش‌ها و مطالعات تبدیل شد. در تئوری شبکه اجتماعی سنتی، یک شبکه اجتماعی به این صورت تعریف می‌شود که یک مجموعه‌ای از نهادهای اجتماعی که شامل مردم و سازمان‌ها که به وسیله مجموعه‌ای از روابط معنی‌دار اجتماعی به هم متصل‌اند و باهم در به اشتراک گذاشتن ارزش‌ها تعامل دارند. شکل سنتی خدمت شبکه اجتماعی بر انواع روابط همچون دوستی‌ها و روابط چهره به چهره متمرکز است، اما خدمات شبکه اجتماعی امروزه بیشتر بر جامعه مجازی آنلاین و ارتباطات رایانه واسط متمرکز است.

شبکه‌های اجتماعی مجازی پایگاه یا مجموعه پایگاه‌هایی هستند که امکانی فراهم می‌آورد تا کاربران بتوانند علاقه‌مندی‌ها، افکار و فعالیت‌های خودشان را با دیگران به اشتراک بگذارند و دیگران هم این افکار و فعالیت‌ها را با آنان سهیم شوند. یک شبکه اجتماعی، مجموعه‌ای از سرویس‌های مبتنی بر وب است که این امکان را برای اشخاص فراهم می‌آورد که توصیفات عمومی یا خصوصی برای خود ایجاد کنند، یا با دیگر اعضای شبکه ارتباط برقرار کنند، منابع خود را با آن‌ها به اشتراک بگذارند و از میان توصیفات عمومی دیگر افراد، برای یافتن اتصالات جدید استفاده کنند (الیسون و بوید، ۲۰۰۷: ۲۱۲).^۱

فضای مجازی به عنوان یک فضای تعاملی نوظهور، برای مطالعه حاضر به مثابه یک صحنه نمایش در نظر گرفته شده است و از این لحاظ نظریه نمایشی «گافمن» و الزامات مفهومی آن نیز برای تبیین خود در این فضای جدید قابل استفاده در نظر گرفته شده است. فضای مجازی محدوده‌های جدیدی از تعامل را با توسعه آداب و معاشرت‌های آن به وجود آورده است. ارتباطات اینترنتی اگرچه نسبت به تعاملات مبتنی بر حضور فیزیکی ضعف‌های فراوانی دارد، در عین حال فرصت‌ها و محدودیت‌های جدیدی را برای نمایش «خود» فراهم می‌کند (کالینیکوس، ۱۳۹۳: ۱۱۹).

آنچه در مورد فضای مجازی، جدا از تاثیرهای منفی یا مثبت آن می‌توان گفت، آن است که ارتباطات در فضای مجازی بر طبیعت و کیفیت کنش‌های متقابل اثر می‌گذارد (کرایپ، ۱۳۹۲: ۲۴). به طور کلی در تعریف شبکه‌های اجتماعی می‌توان گفت شبکه‌های اجتماعی، سایت‌هایی هستند که از یک سایت ساده مانند موتور جستجوگر با اضافه شدن امکاناتی مانند چت و ایمیل^۲ و امکانات دیگر خاصیت اشتراک‌گذاری را به کاربران خود ارائه می‌دهد.

1. Ellison & Boyd
2. Chat & Email

هویت اجتماعی و اخلاق مجازی^۱: از مسائل هویتی که در فضای سایبری مطرح است، اخلاق مجازی کاربران و هویت اجتماعی آنان می‌باشد. پدیده‌ای به نام هویت مجازی این امکان را به کاربران فضای سایبری می‌دهد که تحت هر عنوانی به معرفی خود بپردازند و از مخاطبان خود سوءاستفاده نموده و از این راه به اهداف و مقاصد غیراخلاقی خود برسند. پدیده ازدواج اینترنتی یکی دیگر از مسائل مهم اخلاقی در عصر اطلاعات و دنیای مدرن فناوری اطلاعات است و این موضوع به قدری دارای اهمیت است که گاهی منجر به تباهی زندگی افراد جامعه می‌شود. در مباحث مرتبط با ازدواج‌های اینترنتی و مجازی، مسائل اخلاقی و درستی گفتار کمتر مورد توجه قرار می‌گیرد و همین امر سبب انحراف طرفین و عاملی برای فریب دادن مخاطب است. پایبندی به هنجارهای خانواده و اصول مذهبی و دینی، ارزش‌های اسلامی و ایرانی در کنار آموزش صحیح کاربری و استفاده از فناوری اطلاعات به‌ویژه برای کودکان، نوجوانان و جوانان، راه حل مناسبی برای جلوگیری از ناهنجاری‌های ضد اخلاقی تکنولوژیکی است (رحیمی نژاد، ۱۳۸۰: ۸۰).

از پیامدهای مخرب فضای مجازی بدون اعمال مدیریت صحیح و متناسب با فرهنگ و هویت ایرانی - اسلامی، شیفتگی و دل‌بستگی به آزادی‌های انحرافی و غیرانسانی غربی است که هدف آن با ترویج احساس عدم تعلق به جامعه در جوانان همراه است. احساس تعلق داشتن یکی از مهم‌ترین ارکان تشکیل هویت در ذهن و باور نسل جوان است. کاربران و جوانان باید با آگاهی از این که در دنیای فناوری اطلاعات و ارتباطات به تبادل چه نوع اطلاعاتی می‌پردازند و با چه نوع فرهنگ و هویتی در ارتباط هستند، از آرمان‌ها و هویت دینی و ملی خود دفاع کنند و در مقابل تهاجمات فرهنگی و هویتی غرب با یک برنامه مهندسی فرهنگی منسجم، دقیق و برنامه‌ریزی شده به اشاعه و ترویج دیدگاه‌های اسلامی و ملی خود و هویت اصیل شکل گرفته از ملیت و مذهب خویش در رسانه‌ها و پایگاه‌های اینترنتی^۲ پرداخته و با این روش راهبردی به مقابله با برنامه‌های ضد هویت ایرانی و اسلامی در فناوری اطلاعات و ارتباطات بپردازند. بحران وارده گاهی بر مخاطبان خاصی وارد می‌شود تا تأثیری عمیق‌تری را در ریشه نظام اجتماعی یک جامعه وارد کند. بحران اخلاقی و هویتی در بین کاربران فضای سایبری، عواقب و پیامدهای خطرناکی را با خود به همراه خواهد داشت که عبارت‌اند از:

- خودباختگی فرهنگی؛

1. Virtual Ethic
2. Web Site

- کاهش عزم در اندیشه ملی؛
- نداشتن امید به آینده؛
- فراموشی فرهنگ حفاظت از کیان و حفظ ارزش های سیاسی و جغرافیایی کشور؛
- ترس از آینده شغلی و اجتماعی.

رسانه و هویت مجازی: مفهوم هویت در جامعه شناسی، مفهومی چندبعدی است و می توان به چند طریق درباره آن بحث کرد. به بیان کلی، هویت به درک و تلقی مردم از این که چه کسی هستند و چه چیزی برایشان معنی دار است، مربوط می شود. جامعه شناسان اغلب از دو نوع هویت سخن می گویند: ۱- هویت اجتماعی، ۲- هویت شخصی. این شکل های هویت فقط از نظر تحلیلی از هم جدا و متمایز می شوند، اما درواقع پیوند تنگاتنگی با یکدیگر دارند. هویت اجتماعی به معنای ویژگی هایی است که از طرف دیگران به یک فرد نسبت داده می شود. این ویژگی ها را می توان نشانه هایی تلقی کرد که نشان می دهند هر شخص معینی، اساساً چه کسی است. درعین حال، این ویژگی ها شخص مذکور را به افراد دیگری مربوط می کند که همین خصوصیات را دارند. هم چنین هویت های اجتماعی بُعد جمعی دارند. آن ها مشخص می کنند که افراد چگونه و از چه نظر «شبه» دیگران هستند. اگر هویت های اجتماعی نشان دهنده شیوه های همسانی افراد با دیگران هستند، هویت شخصی، ما را به عنوان افرادی جدا و مجزا از یکدیگر متمایز می کند. هویت شخصی به معنای رشد و تکوین شخصی است که از طریق آن ما معنای یگانه و منحصر به فردی از خویش تنمان و مناسبتمان با جهان پیرامون خود خلق می کنیم (گیدنز، ۱۳۸۶: ۴۶).

رسانه و اینترنت دارای قابلیت است که به واسطه آن افراد می توانند خودهای جدیدی را در دنیاهای جدید بسازند. این امور ممکن است در دنیای مادی اصلاً وجود خارجی نداشته باشند یا فرد به زعم خودش قادر به دستیابی به آن نباشد. این ها استفاده از فضای مجازی را برای کاربران جذاب تر می کند. بدین ترتیب، وب به مکانی برای معرفی و نمایش شخصیت فرد تبدیل می شود. البته قضیه به همین جا ختم نمی شود؛ زیرا امکان دارد که تصویر ارائه شده از سوی یک فرد در محیط وب، توسط دیگران به صورت هایی غیر از شکل مورد نظر وی تفسیر شود (اسلوین، ۱۳۸۰: ۱۵۶).

حتی امکان معرفی خود در سایت های مختلف به صورت های گوناگون وجود دارد. به طوری که افراد بتوانند در جریان ارتباط گیری «هویت الکترونیک چندگانه ای» برای خود بسازند و هر بار خود را به یک صورت نشان دهند. تلویزیون و سایر رسانه ها فاقد این ویژگی خاص فضای مجازی هستند. در مجموع، هویت اینترنتی یا هویت مجازی با دیدگاه های متعارف درباره هویت

هم‌خوان نیست. دیدگاه‌های متعارف دربارهٔ هویت به دنبال کلیت سازی دربارهٔ مفهوم هویت و یکپارچه نشان دادن آن هستند و تأثیر کلی آن را بر فرد در نظر می‌گیرند.

به‌هرحال، اینترنت و شبکه‌های اجتماعی اینترنتی محصول درهم‌شکستگی هستی‌شناختی و پیچیده‌تر شدن فزاینده تفاوت‌های فردی هستند و با آن همخوانی دارند. امروزه حتی اعضای خانواده‌ها و همسایگان نیز به‌ندرت معنای واحدی از هویت در ذهن دارند. این امر تشخیص اصالت‌ها را روزبه‌روز دشوارتر می‌سازد. آلن تورن^۱ به‌خوبی این شرایط به‌ظاهر تناقض‌آمیز انسانی را توصیف کرده است: «ما در سکوت زندگی می‌کنیم، در شلوغی به سر می‌بریم، منزوی هستیم، در دریای خلق گم‌شده‌ایم» (تورن، ۱۳۸۰: ۱۶۰).

امنیت: «امنیت^۲» به مفهوم کلی آزادی و رهایی از ترس، خطر و احساس ایمنی از هرگونه تهدید، یکی از نیازهای اولیه و اساسی انسان‌ها از آغاز زندگی اجتماعی بوده است (نوروزی خیابانی، ۱۳۸۴: ۳۵). برداشت متفکران سیاسی از امنیت جهانی و امنیت بین‌المللی، همانند مفهوم امنیت، همواره با تحولات نظام جهانی، متحول و سیال بوده است. صرف‌نظر از این که در مورد مفهوم امنیت یک تعریف قابل‌قبول برای همگان وجود ندارد تا جایی که به نظر برخی از پژوهشگران می‌توان گفت: هیچ تعریفی دربارهٔ امنیت وجود ندارد که در آن اتفاق نظر باشد و درواقع ماهیت امنیت با پذیرش یک تعریف جامع در تعارض است (بوزان، ۱۹۹۱: ۱۶).

نظم اجتماعی: نظم اجتماعی در لغت به معنای آرایش، ترتیب و توالی می‌باشد. نظم نتیجه نهایی انتظام و درنتیجهٔ ذات زندگی است، ازاین‌رو از دیرباز مفهوم جامعه را با کلمه نظم اجتماعی به کار می‌برند. به همین دلیل پارتو^۳ و پارسونز^۴ کلمه نظام را به معنی مجموعه‌ای یگانه می‌داند که از حوزه علوم فیزیکی و زیستی اتخاذشده و نظام اجتماعی را جایگزین نظم اجتماعی کرده‌اند. جامعه به دلیل مناسبات یا وابستگی‌ها و روابط متقابل اجتماعی بین سازمان‌ها و نهادهای اجتماعی است که نظام نام‌گرفته است (آگبرن و نیم کوف^۵، ۱۳۵۷: ۳۳). دورکیم^۶ به‌عنوان یکی از اولین متفکران اجتماعی در سده نوزدهم درگیر نحوه شکل‌گیری نظم اجتماعی و اشکال مختلف آن بود. دورکیم نظم جوامع سنتی را مبتنی بر همبستگی مکانیکی و نظم جوامع مدرن را مبتنی بر همبستگی ارگانیک و سیستمی معرفی می‌نماید. او معتقد است

1. Alain Touraine
2. Security
3. Pareto
4. Parsones
5. Agbern & Nimcof
6. Doorkim

که نظم هر جامعه، نظم‌ی خاص خودش است و نمی‌توان از وجود قوانین جهان‌شمول و عمومی صحبت کرد که تمامی جوامع را در برگیرد (کرایب^۱، ۱۳۸۲: ۱۱).

امنیت اجتماعی: امنیت جزء نیازهای اساسی انسان و فصل مشترک همه مشکلات انسان از بیماری روانی گرفته تا خودکشی، اعتیاد و بزهکاری است. آرامش، رشد، شکوفایی انسان، بروز همه استعدادها و خلاقیت‌ها و نیل به همه کمالات انسان در سایه امنیت به دست می‌آید. خلاقیت و استعدادهای انسان در پرتو امنیت شکوفا می‌شود و نیل به کمالات انسانی برای او میسر می‌شود. برای مسئله امنیت و این‌که چه کنیم تا انسان‌ها دارای امنیت روانی باشند، باید به دو عامل فردی و اجتماعی - حکومتی توجه کرد. در زمینه عوامل فردی باید توجه داشت که اگر انسان تسلیم خواسته‌های نفسانی خود شود، اگر خشم و شهوت، حرص و طمع بر او حکومت کند، هرگز به امنیت و آرامش دست نمی‌یابد و همچنین امنیت فردی، محصول برآیند امنیت در مال، جان، فکر و عاطفه آن‌ها است و طبعاً هر چه توانایی و انسجام شخصیتی فرد در این چهار بُعد بیشتر باشد از آسایش و امنیت بیشتری برخوردار خواهد بود (خوش‌فر، ۱۳۸۰: ۲۱). حفظ و برقراری نظم و امنیت پایدار، ثبات اجتماعی، حفاظت از آزادی و حقوق مشروع فردی و اجتماعی، درنهایت رضایتمندی عمومی و حذف هرگونه ترس و هراس میان آحاد مردم از مهم‌ترین اهداف سیاست‌های کلان امنیت عمومی است و بدون شک مهم‌ترین عنصر پیشرفت، تکامل و توسعه یک جامعه و همچنین شکوفایی استعدادها، امنیت پایدار است. برنامه‌ریزی صحیح در سطح کلان و اجرای برنامه‌ها مستلزم وجود امنیت جامعه است و از همه مهم‌تر این‌که ایجاد، حفظ و تداوم امنیت موجب اعتماد عمومی می‌شود و به تبع آن اعتماد عمومی تضمین‌کننده وفاق و اقتدار ملی نظام در بین شهروندان می‌شود (سلیمی و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۱۹).

پیشینه پژوهش

تاکنون پژوهش‌های متعددی در زمینه شبکه‌های اجتماعی مجازی در داخل کشور صورت گرفته است که از میان آن‌ها به برخی از پژوهش‌های مرتبط اشاره می‌شود:

- ثریا معمار؛ صمد عدلی پور؛ فائزه خاکسار در سال ۱۳۹۱ نتایج پژوهش خود را با عنوان: شبکه‌های اجتماعی مجازی و بحران هویت (با تأکید بر بحران هویتی ایران)، نتایج زیر را به دست آورده‌اند: فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی اینترنتی یکی از مهم‌ترین ابزارها برای نمود یافتن اثرات جهانی‌شدن است. این فضای مجازی عرصه وسیعی از اطلاعات و نمودهای مختلف

معنایی را ایجاد می‌کند. افراد در مواجهه با این فضا و زیادی منابع در ساخت هویت، دچار تعلیق (به معنی معلق بودن و سردرگمی) می‌شوند. از بین رفتن زمان و مکان و نقش بیشتر فضا در دنیای مجازی تجلی آشکاری دارد. افراد در مواجهه با این فضای دوم، بنیان‌های هویت خود را متزلزل می‌بینند و دچار تردید و اضطراب می‌شوند. اگرچه شبکه‌های اجتماعی مجازی در فرایند ارتباطات می‌توانند دارای تأثیرات مثبت و منفی باشند، پژوهش حاضر تنها بر جنبه‌های بحران‌زای این فرایند تأکید کرده است و یکی از آثار فضای مجازی شبکه‌های اجتماعی را در جوامع، به خصوص جوامع در حال گذار، ایجاد بحران هویت ملی و دینی می‌داند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بر اساس یک تقسیم‌بندی نسلی، نسل سوم بیشترین کاربران فضای مجازی در ایران بوده و بیش از نسل‌های دیگر در معرض آثار ناشی از شبکه‌های اجتماعی مجازی هستند. فضای مجازی نوعی از بحران هویت را در میان طیف گسترده‌ای از جوانان به وجود آورده و این بحران هویت در زمینه‌های فردی ناهمگونی‌های هویتی را سبب شده و به نحوی تعادل اجتماعی را متأثر کرده است. همچنین شبکه‌های اجتماعی مجازی، باعث تغییرات اساسی در نهادهای هویت‌ساز شده‌اند و عوامل معناساز هویتی را دستخوش تغییر نموده‌اند.

- سید وحید عقلی و احسان پوری در سال ۱۳۹۰ در پژوهشی با عنوان: تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر ارتباطات بین فردی کاربران، با بررسی دیدگاه‌های متخصصان و کارشناسان حوزه فناوری اطلاعات و رسانه و همچنین نظرسنجی از کاربران شبکه‌های اجتماعی، به این نتیجه دست یافتند که شبکه‌های اجتماعی مجازی تأثیر بسزایی در نحوه رفتار و ارتباطات بین فردی کاربران این‌گونه شبکه‌ها دارند.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف؛ کاربردی و از لحاظ روش، کمی - پیمایشی می‌باشد که از روش جمع‌آوری داده‌ها به صورت ترکیبی، ادبیات پژوهش به روش کتابخانه‌ای و داده‌های مربوط به اعضای جامعه آماری به روش میدانی به دست آمده است. ابزار مطالعات کتابخانه‌ای شامل: منابع و مراجع موجود و پژوهش‌های مرتبط انجام‌شده با موضوع، استفاده از منابع موجود اینترنتی و بانک‌های اطلاعاتی است. همچنین مطالعات میدانی از جمله مطالعه بر روی نمونه و جامعه آماری با ابزار پرسشنامه محقق ساخته از طیف لیکرت پنج گزینه‌ای انجام‌شده است که روایی توسط صاحب‌نظران، اساتید و نخبگان تأیید و پایایی آن با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ، بالاتر از ۰/۷۵ به دست آمده و مورد تأیید است. جامعه آماری شامل: دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج و کاربران اینترنت، شبکه‌های اجتماعی مجازی در قلمرو زمانی سال ۱۳۹۴

می باشند. حجم نمونه بر اساس جدول مورگان به تعداد ۲۰۰ نفر و روش نمونه گیری به صورت تصادفی ساده انجام شده است. قلمرو کلی پژوهش، فناوری اطلاعات، اینترنت و فضای سایبر و قلمروی مکانی شامل دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج است. برای تجزیه و تحلیل داده های پژوهش از روش توصیفی - تحلیلی و پیمایشی و نرم افزار آماری اسپاس^۱ استفاده شده است. همچنین، اطلاعات و یافته های پژوهش در جداول و نمودارهای توزیع فراوانی به همراه آمار توصیفی، تحلیلی و آمار استنباطی توسط ضریب همبستگی کندال تاو و آزمون تی تک نمونه ای استفاده شده است.

تجزیه و تحلیل داده ها و یافته های پژوهش

در بین نمونه های آماری پژوهش، سایت های علمی و آموزشی با بیشترین سطح علاقه مندی به میزان ۶۱.۵ درصد، سایت های سرگرمی و تفریحی با ۵۹ درصد و سپس سایت های جنسی و هرزه نگاری با ضریب ۵۴.۵ درصد بیشترین سطح علاقه مندی را دارند. همچنین کمترین سطح علاقه مندی به بازی های آنلاین با ۱۴ درصد و پس از آن سایت هایی با موضوعات فرهنگی با ۱۳.۵ درصد مشخص شده است. جدول پایین نشان می دهد که سایت هایی با موضوعات؛ علمی، آموزشی، سرگرمی و تفریحی، جنسی و هرزه نگاری، چت روم و گفتگوی دوستانه از مطلوبیت بالاتری نسبت به سایر سایت ها دارند که از تحلیل این موضوع می توان چنین استنباط نمود که بیشتر کاربران فضای مجازی برای وقت گذرانی، سرگرمی و تفریح از این فضا استفاده می کنند.

جدول ۱) میزان استفاده از انواع سایت ها در بین دانشجویان

نوع سایت	تعداد پاسخ مثبت	درصد مطلوبیت
اجتماعی	۴۲	۲۱٪
خبری	۳۴	۱۷٪
علمی، آموزشی	۱۲۳	۶۱.۵٪
سیاسی	۵۰	۲۵٪
سرگرمی و تفریحی	۱۱۸	۵۹٪
اقتصادی و تجارت الکترونیک	۳۹	۱۹.۵٪
جنسی و هرزه نگاری	۱۰۹	۵۴.۵٪
دوست یابی	۵۵	۲۷.۵٪
فرهنگی	۲۷	۱۳.۵٪

تبلیغات و مد روز	۶۴	٪۳۲
بازی آنلاین	۲۸	٪۱۴
چت روم و گفتگوی دوستانه	۹۱	٪۴۵.۵

جدول ۲) میزان بازدید و استفاده از سایت‌های فیلتر شده

پاسخ	تعداد / نفر	درصد
بلی	۱۶۵	٪۸۲.۵
خیر	۳۵	٪۱۷.۵
پاسخ	تعداد / نفر	درصد
همیشه	۴۰	٪۲۰
گاهی	۴۵	٪۲۲.۵
به ندرت	۸۰	٪۴۰
هرگز	۳۵	٪۱۷.۵

اطلاعات جدول بالا نشان می‌دهد درصد بسیار بالا و قابل توجهی از کاربران فضای مجازی نسبت به بازدید از سایت‌های فیلتر شده اقدام می‌کنند.

جدول ۳) فراوانی حضور در یک قرار ملاقات اینترنتی

پاسخ	تعداد	درصد
بلی	۹۳	٪۴۶.۵
خیر	۱۰۷	٪۵۳.۵

جدول بالا نشان می‌دهد که حدود نیمی از پاسخگویان و دانشجویان در یک قرار ملاقات اینترنتی یا شبکه‌های اجتماعی مجازی که منجر به ملاقات حضوری شده، حاضر شده‌اند.

جدول ۴) میزان بازدارندگی سیستم فیلترینگ

پاسخ	توزیع فراوانی	درصد
خیلی زیاد	۹	٪۴/۵
زیاد	۲۲	٪۱۱
متوسط	۵۰	٪۲۵
کم	۷۳	٪۳۶/۵
خیلی کم	۴۶	٪۲۳
جمع کل	۲۰۰	٪۱۰۰

در جدول بالا، میزان بازدارندگی سیستم فیلترینگ موردبررسی قرار گرفته که اطلاعات به دست آمده نشان می دهد؛ فیلترینگ و کنترل دسترسی برای بیشتر کاربران مانع جدی و محدودیتی ایجاد نمی کند.

جدول ۵) فراوانی اغفال و فریب در اینترنت و فضای مجازی

بلی	خیر
۴۷	۱۵۳
٪۲۳.۵	٪۷۶.۵

جدول بالا نشان می دهد ۲۳.۵ درصد از کاربران فضای مجازی، در اینترنت و شبکه های اجتماعی مجازی اغفال شده و یا فریب خورده اند.

فرضیه اصلی: به نظر می رسد شبکه های اجتماعی مجازی دارای رابطه معنی داری با نظم و امنیت اجتماعی هستند.

به دلیل این که نظرات آزمودنی ها در این مورد در یک مقیاس پنج درجه ای لیکرت (۱- خیلی کم، ۲- کم، ۳- متوسط، ۴- زیاد، ۵- خیلی زیاد) و همین طور در سؤالات جداگانه ای نقش شبکه های اجتماعی مجازی در کاهش یا ارتقاء نظم و امنیت اجتماعی سنجیده شده است؛ می تواند نمره ای بین ۱ الی ۵ اخذ نماید. لذا میانگین فرضی در کل سؤالات مربوط به این فرضیه، ضریب ۳ در نظر گرفته می شود؛ زیرا هدف مقایسه میانگین نمونه با میانگین فرضی (جامعه) را داریم که از آزمون تی برای یک نمونه به شرح زیر استفاده شده است:

جدول ۶) آماره های آزمون تی تک نمونه ای

آماره های آزمون t تک نمونه ای					
نقش شبکه های اجتماعی مجازی در نظم و امنیت اجتماعی	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	خطای معیار میانگین	سطح معنی داری
	۲۰۰	۳.۲۲	۳.۱۹۳۶۷	۰.۳۳۴۷۹	۰.۰۰۰

آماره های آزمون تی تک نمونه ای نشان می دهد که خطای معیار میانگین در سطح ۰.۳۳ و انحراف استاندارد در سطح ۳.۱۹ و میانگین با رتبه ۳.۲۲ برای متغیرهای پژوهش در خصوص نقش شبکه های اجتماعی مجازی در نظم و امنیت اجتماعی به دست آمده است. مقدار کمتر از ۰/۰۵ سطح معنی داری آزمون در جدول بالا، نشان دهنده این است که مدل رگرسیون خطی توانسته است تغییرات متغیر پژوهش را تبیین کند.

برای آزمون فرضیه اصلی از ضریب همبستگی «کندال تاو بی» استفاده شده است که جدول محاسبات این ضریب همبستگی به شرح زیر می باشد:

جدول ۷) مقادیر آماره‌ها

مقادیر	آماره
۰.۴۴	ضریب همبستگی کندال تاو بی
۲۰۰	تعداد آزمودنی
۰.۰۰۱	سطح معنی‌داری

با تحلیل یافته‌ها و با توجه به اینکه سطح معنی‌داری ضریب همبستگی از ۰/۰۵ کمتر است، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که ارتباط بین متغیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بانظم و امنیت اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج معنی‌دار است و فرضیه اصلی پژوهش تأیید می‌شود.

فرضیه فرعی: ایجاد دسترسی محدود ازجمله فیلترینگ نمی‌تواند از کارایی لازم در برابر تهدیدها و آسیب‌های شبکه‌های اجتماعی مجازی برخوردار باشد.

جدول ۸) آماره‌های آزمون تی تک نمونه‌ای

آماره‌های آزمون t تک نمونه‌ای					
موانع دسترسی به شبکه اجتماعی مجازی از کارایی لازم برخوردارند	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	خطای معیار میانگین	سطح معنی‌داری
	۲۰۰	۳.۹۶	۳.۲۳۴۱	۰.۳۲۱۵۱	۰/۰۰۰

آماره‌های آزمون t تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که خطای معیار میانگین در سطح ۰.۳۲ و انحراف استاندارد در سطح ۳.۲۳ و میانگین با رتبه ۳.۹۶ برای متغیرهای پژوهش در خصوص کارایی موانع دسترسی به شبکه اجتماعی مجازی به‌دست آمده است. هم‌چنین مقدار ۰/۰۰۰ و سطح معنی‌داری آزمون در جدول بالا، نشان‌دهنده این است که مدل رگرسیون خطی توانسته است تغییرات متغیر پژوهش را به‌خوبی تبیین کند.

با تحلیل یافته‌ها و نتایج به‌دست آمده از پرسشنامه پژوهش، با توجه به جدول آزمون تی تک نمونه‌ای، نتیجه می‌گیریم که فیلترینگ نمی‌تواند مانع دسترسی کاربران به شبکه‌های اجتماعی مجازی و سایت‌های اینترنتی فیلتر شده گردد، بنابراین فرضیه فرعی پژوهش نیز مورد تأیید قرار می‌گیرد.

بحث، نتیجه‌گیری و پیشنهاد

در پژوهش حاضر متغیرهای شبکه‌های اجتماعی مجازی، نظم و امنیت اجتماعی و میزان رابطه و همبستگی آن‌ها بر یکدیگر در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج موردسنجش و بررسی قرار گرفت. تحلیل یافته‌ها نشان می‌دهد: بیشترین محتوای بازدید شده در سایت‌ها و

مطالب استفاده‌شده در شبکه‌های اجتماعی مجازی، مطالب علمی، آموزشی؛ سرگرمی و تفریح؛ جنسی و هرزه‌نگاری؛ گفتگو و دوست‌یابی و... می‌باشد؛ بنابراین نتیجه می‌گیریم استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی به‌اندازه یکسانی دارای فرصت و تهدید می‌باشد.

یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد، که فضای سایبری و شبکه‌های اجتماعی مجازی دارای رابطه مستقیم و معنی‌داری با نظم و امنیت اجتماعی می‌باشند و این تأثیر در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی کرج موردسنجش قرار گرفته و نتیجه می‌گیریم که اتخاذ سیاست فیلترینگ و کنترل دسترسی، مانعی برای استفاده نمونه‌های آماری از شبکه‌های اجتماعی مجازی نمی‌باشد.

همچنین نتایج به‌دست‌آمده از آزمون فرضیه‌ها نشان می‌دهد، شبکه‌های اجتماعی مجازی با متغیر نظم و امنیت اجتماعی در بین دانشجویان دارای رابطه معنی‌دار است؛ یعنی با توجه به تهدیدهای موجود در فضای مجازی از قبیل ایجاد ارتباط نامشروع، افزایش خیانت زوجین، اغفال و فریب، جعل هویت، فرصت سوزی، اعتیاد الکترونیک و... میزان استفاده و نوع کاربری از شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌تواند بر هنجارهای اجتماعی و در نتیجه نظم و امنیت جامعه تأثیر بگذارد. همچنین نتایج نشان می‌دهد که موانع دسترسی به شبکه‌های اجتماعی مجازی و سایت‌های فیلتر شده دارای کارایی مطلوبی نیست و موانع کنترل دسترسی از جمله فیلترینگ نمی‌تواند از کارایی لازم در برابر تهدیدها و آسیب‌های شبکه‌های اجتماعی مجازی برخوردار باشد.

پیشنهادهای:

- راه‌اندازی شبکه مجازی ملی که منطبق بر فرهنگ بومی، ملی و اسلامی بوده و باعث افزایش همبستگی و انسجام اجتماعی گردد.
- راه‌اندازی شبکه‌های اجتماعی مجازی دانشجویی با تأکید بر فناوری‌های بومی و بر اساس هویت، هنجارها و ارزش‌های ایرانی - اسلامی.
- رصد و پایش تهدیدهای شبکه‌های اجتماعی مجازی و برنامه‌ریزی راهبردی برای مقابله با آن.
- تقویت فرصت‌های شبکه‌های اجتماعی مجازی از قبیل توسعه آموزش مجازی، ترویج فرهنگ و آداب‌ورسوم اقوام و...
- فرهنگ‌سازی مناسب جهت استفاده مطلوب کاربران شبکه‌های اجتماعی.

- تقویت هویت اجتماعی و دینی جوانان و ارائه الگوهای فرهنگی - اجتماعی در جهت ارتقاء نظم و امنیت اجتماعی.
- آموزش و اطلاع‌رسانی در حوزه نظم و امنیت اجتماعی به شهروندان از طریق تعریف هنجارهای اجتماعی.
- تعیین نمادها، الگوها و مصادیق نظم اجتماعی و اشاعه آن در بین نسل جوان.

منابع

۱. اسلوین، جیمز (۱۳۸۰)؛ *اینترنت و جامعه*، ترجمه عباس گیلوری و علی رادباوه، تهران: نشر کتابدار.
۲. آگبرن، ویلیام و نیم کوف، مایر (۱۳۵۷)؛ *زمینه جامعه‌شناسی*، ترجمه امیرحسین آریانپور. تهران: امیرکبیر.
۳. بوزان، باری (۱۹۹۱)؛ *مردم، دولت‌ها و هراس*، ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.
۴. تورن، آلن (۱۳۸۰)؛ *نقد مدرنیته*، ترجمه مرتضی مردی‌ها، تهران: گام نو.
۵. جلالی فراهانی، امیرحسین و باقری اصل، رضا (۱۳۸۶)؛ *پیشگیری اجتماعی از جرائم و انحرافات سایبری، مجلس و پژوهش*، سال ۱۴، شماره ۵۵.
۶. خوش‌فر، غلامرضا (۱۳۸۰)؛ بررسی میزان احساس امنیت و چگونگی مشارکت مردم در برقراری امنیت، *فصلنامه اطلاعات سیاسی و اقتصادی*، سال پانزدهم، شماره هفتم و هشتم.
۷. رحیمی نژاد، عباس و منصور، محمود (۱۳۸۰)؛ بررسی تحولی هویت و رابطه آن با حرمت خود و اضطراب دانشجویان دوره کارشناسی، *مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران*، شماره ۲۴.
۸. سلیمی، اکبر و باباپور سکه، محمد رضا و رضایی، نور محمد (۱۳۹۳)؛ بررسی نظم و امنیت اجتماعی از دیدگاه شهروندان شهر کاشمر، تهران: *فصل‌نامه نظم و امنیت اجتماعی*.
۹. صبوری خسرو شاهی، حبیب و آذرگون، نسرين (۱۳۹۲)؛ تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر هویت اجتماعی، *نشریه مطالعات رسانه‌ای*، شماره ۲۱.
۱۰. صبوری خسروشاهی، حبیب؛ آذرگون، نسرين (۱۳۹۲)؛ فضای مجازی و هویت جهانی (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی)، *فصل‌نامه مطالعات راهبردی*، تهران: مرکز ملی مطالعات جهانی‌شدن، دوره ۴، شماره ۱۰.
۱۱. عقیلی، سید وحید و پوری، احسان (۱۳۹۰)؛ تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر ارتباطات بین فردی کاربران، *نشریه فرهنگ ارتباطات*، شماره سوم، ۲۵-۴۲.
۱۲. کارن ام‌هس و وین دلیو بنت، ترجمه جاوید بهرام زاد (۱۳۸۵)؛ *نقش فناوری اطلاعات در سازمان‌ها*، چاپ اول، تهران: معاونت پژوهش دانشگاه علوم انتظامی امین.
۱۳. کاستلز، مانوئل (۱۳۸۵)؛ *عصر اطلاعات: قدرت هویت*، ترجمه حسن چاوشیان، تهران: انتشارات طرح نو.
۱۴. کالینیکوس، الکس (۱۳۹۳)؛ *درآمدی تاریخی بر نظریه اجتماعی*، ترجمه اکبر معصوم بیگی. تهران: نشر آگه.

۱۵. کرایپ، یان (۱۳۹۲)؛ *نظریه اجتماعی کلاسی*، ترجمه شهناز مسمی پرست. تهران: نشر آگه.
۱۶. گزارش پژوهشی، تأملی بر فیلترینگ: اقدام پیشگیرانه از جرائم رایانه‌ای (۱۳۸۶)؛ *مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی*، دفتر مطالعات ارتباطات و فناوری‌های نوین.
۱۷. گزارش پژوهشی، تأملی بر فیلترینگ: سالم‌سازی فضای سایبر و تعارضات موجود (۱۳۸۶)؛ *مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی*، دفتر مطالعات ارتباطات و فناوری‌های نوین.
۱۸. گیدنز، آنتونی (۱۳۸۶)؛ *جامعه‌شناسی*، ترجمه حسن چاوشیان، تهران: نشر نی.
۱۹. معمار، ثریا؛ عدلی پور، صمد؛ خاکسار، فائزه (۱۳۹۱)؛ شبکه‌های اجتماعی مجازی و بحران هویت (با تأکید بر بحران هویتی ایران)، *فصلنامه علمی - پژوهشی مطالعات و پژوهش‌های اجتماعی در ایران*، دانشگاه تهران، دوره ۱، شماره ۴.
۲۰. نوروزی خیابانی، مهدی (۱۳۸۴)؛ *فرهنگ اصطلاحات سیاسی*، تهران: نشر نی، چاپ چهارم.
21. Boyd, D. M. & Ellison, N. B. (2007). "Social network sites: definition, history, and scholarship", *Journal of Computer-Mediated Communication*. 230-210: 1, 13.
22. Oswald, D & Baker L. (2010). "Shyness and online social networking services". Marquette University, USA. *Journal of Social and Personal Relationships* 27(7) 873-889.